

Biblioteksentreprenader – en introduktion

Niclas Lindberg, maj 2009

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Box 70380, 107 24 Stockholm
Tel: 08-545 132 30 Fax: 08-545 132 31
www.biblioteksforeningen.org

Innehåll

Biblioteksentreprenader – en introduktion	3
Entreprenad ingen genväg	3
Entreprenad av vad?	4
Rättsliga aspekter i avtalet	6
Ska det vara så svårt?	8
Läs mer	8
Begrepp	9
Privata bibliotek	9
Personalkooperativ	9
Föreningsdrivna bibliotek	9
Entreprenad	9
Bibliotekslag (1996:1596)	10
Unescos Folkbiblioteksmanifest 1994	12
Folkbiblioteket	12
Folkbibliotekets uppgifter	13
Lagstiftning, finansiering och samverkan	13
Ledning och förvaltning	14
Bibliotekets tjänster skall anpassas till lokala behov	14
Att förverkliga manifestet	14

Biblioteksentreprenader – en introduktion

Entreprenad ingen genväg

Folkbibliotek på entreprenad är inte särskilt vanligt men förekommer, i till exempel Hällefors och Nacka. Flera kommuner har avvisat förslag på biblioteksentreprenader medan det i andra pågår diskussioner. I detta material diskuteras: Vad är en biblioteksentreprenad? Vad ska man tänka på? Hur säkerställer man värdegrunden?

De första folkbiblioteken i Sverige, och även i Norden, som lades ut på entreprenad var biblioteken i Åre kommun 1990. Kommunfullmäktige i Åre slöt avtal med Nordisk Biblioteksutveckling AB (NBU) om att driva biblioteksverksamheten på entreprenad. Entreprenaden av biblioteken i Åre kommun har kartlagts av Göran Bostedt i *Bibliotek på entreprenad: Medborgarna och biblioteksverksamheten i Åre kommun: en studie av förändrade kommunala verksamhetsformer*. Bostedt konstaterar att besöksfrekvens, öppethållande och utlåning ökade i Åre. Bostedt konstaterar också att det var verksamheten som biblioteken erbjöd som var viktigare än formen för genomförandet. Han menar vidare att entreprenad inte är en nödvändig förutsättning för uppnå de aktuella resultaten. Resultaten av Årebibliotekens arbetsätt hade likaväl kunnat genomföras i kommunal förvaltningsform. Poängen är i stället att organisationsförändringar av många olika slag kan behövas för att bryta traditionella uppfattningar om vad organisationen kan eller inte kan göra. Kulturrådet framför i sin rapport, *Entreprenad – till vilket pris*, liknande slutsatser efter att ha granskat ett antal entreprenadformer:

”Det har antagits som en fördel med entreprenadformen, till skillnad från konventionell offentlig drift, att den skulle leda till ökad effektivitet och ge utrymme för kreativitet och nytänkande. Det finns inget i de granskade fallen som ger belägg för detta antagande. Utan tvekan finns inom folkbiblioteksområdet ett behov av utveckling och förnyelse. För att denna förändringspotential skall kunna utlösas är det nödvändigt att bibliotekens huvudmän formulerar tydliga bibliotekspolitiska krav och utvecklar vederhäftiga uppföljnings- och utvärderingsmetoder. Entreprenadformen leder inte automatiskt till förnyelse och nytänkande. De granskade biblioteken har inte uppvisat några fördelar som inte hade kunnat åstadkommas i egen regi.”

I magisteruppsatsen *Privatisering av folkbibliotek* (Bibliotekshögskolan, Borås, 2004) redovisas en diskussion om entreprenader som John D. Donahue för i *Den svåra konsten att privatisera*. Donahue menar att valet mellan entreprenad eller offentlig organisation vilar på ett antal frågeställningar. Går produkten att definiera? Är ett konkurrensförhållande genomförbart? Är medlen viktiga eller kan man överlåta åt verkställaren att välja sina egna metoder? Kan utförandet utvärderas?

Beroende på svaren landar Donahue i följande uppfattning: om uppgiften är så delikat och så svår att utvärdera att en entreprenad måste späckas med inskränkningar och specifikationer, då är det bäst att avstå från utomstående entreprenörer. Särskilt som det inte finns några garantier att en entreprenad automatiskt löser de eventuella problem som man upplever finns i den verksamhet som drivs i egen regi. Om man landar i uppfattningen att entreprenader är det bästa alternativet är kommunen alltjämt huvudman för verksamheten och kommunen har kvar det fulla ansvaret för verksamheten. Kommunen ska också:

- fastställa kvantitativa och kvalitativa mål för verksamheten
- prioritera insatserna samt ange vilka som skall få del av tjänsterna och i vilken omfattning
- fastställa avgifter för den del av verksamheten som är avgiftsbelagd
- göra upphandlingen enligt gällande upphandlingsregler
- följa upp och kontrollera verksamheten

I uppsatsen har man funnit följande fördelar med folkbibliotek på entreprenad:

- Lägre kostnader
- Flexibilitet och anpassning
- Mindre detaljstyrning
- Innovationskraft och kreativitet
- Snabbare och smidigare beslutsvägar

Följande nackdelar redovisas:

- Kommunens kulturpolitiska inflytande minskar
- Fragmentisering av bibliotekssystemet sker
- Kommunalt monopol ersätts av privat monopol vid för få intressenter
- Osäkerhet och ineffektivitet kan råda vid ostabila entreprenörer

Så långt magisteruppsatsen och rapporten.

Entreprenad av vad?

När en biblioteksentreprenad ska utformas är det angeläget att kommunen ser till att bibliotekslagens krav och Unesco:s grundläggande utgångspunkter och uppgifter för folkbiblioteksverksamheten kommer till uttryck i såväl upphandlingsunderlaget som i det kommande avtalet.

Ett beslut om att ge en entreprenör uppdraget att bedriva folkbiblioteksverksamhet ska normalt föregås av en upphandling enligt reglerna om offentlig upphandling (2007:1091). Den första frågan man bör göra klart för sig själv och en eventuell entreprenör är vad ett folkbibliotek är för någonting. Att hänvisa till bibliotekslagen räcker inte. Bibliotekslagen i sitt nuvarande utförande får nog anses bygga på antagandet att folk-

biblioteken ska drivas i kommunal och offentlig regi. Den ger inte en fullödig ram för biblioteksverksamheten, vilket vore önskvärt, inte minst i en entreprenadsituation. Bibliotekslagen fångar inte upp centrala utgångspunkter för folkbibliotekens verksamhet som de till exempel kommer till uttryck i Unesco:s folkbiblioteksmanifest. Sammanfattningsvis kan man säga att: Folkbiblioteket skall göra alla slag av kunskap och information lätt tillgänglig för sina användare. Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar. Folkbibliotekets tjänster skall i princip vara avgiftsfria.

I Unesco:s manifest förtydligas begreppet *alla* genom att folkbiblioteket ska vara till för människor oberoende av ålder, ras, kön, religion, nationalitet, språk, samhällsklass, funktionshinder, sjukdom eller internering inom kriminalvården. Med *alla slag av kunskap* menas i texten att alla åldersgrupper skall kunna finna material och tjänster som tillgodoser deras behov, ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling. Samlingar och tjänster skall omfatta alla slag av lämpliga medier, förmedlade genom såväl modern teknik som traditionellt material.

På olika sätt har detta också omsatts i den svenska bibliotekslagen. I 3 § slås fast att avgiftsfrihet ska gälla för boklån. I 8 § och 9 § anges att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn, ungdomar, funktionshindrade samt invandrare och språkliga minoriteter. Däremot har man inte i den svenska bibliotekslagen valt att ta med formuleringar om skydd mot censur eller kommersiella påtryckningar. Tveklöst kan man nog ändå med fog säga att svensk bibliotekslagstiftning vilar på folkbiblioteksmanifestet.

Det finns grund för att anse att kommunernas folkbibliotek omfattas av Unesco:s grundläggande krav på skydd mot censur och kommersiella påtryckningar genom konkludent* handlande. Detsamma gäller de tolv uppgifter som folkbiblioteket har enligt folkbiblioteksmanifestet (se sid 12). Utöver att reglera allt praktiskt som ska fungera i ett folkbibliotek (öppetider och annat) – är viktigt att i en upphandling och i ett avtal göra tydligt att folkbiblioteket opererar i en kontext av fri kunskapsförmedling och åsiktsbildning samt i en kontext av demokrati och yttrandefrihet. Som det sammanfattas i folkbiblioteksmanifestet:

”Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas eget deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information.”

* Konkludent. En rättshandling som inte uttrycks i tal eller skrift utan genom en persons agerande. Man kan således anses bunden av ett avtal genom konkludent handlande, trots att ett formellt avtal inte ingåtts.

Rättsliga aspekter i avtalet

Det finns också ett antal rättsliga aspekter som man bör tänka på vid en eventuell entreprenad till ett privat företag. Kommunen måste försäkra sig om att företaget iakttar vissa kommunalrättsliga principer samt följer de lagar och regler som skulle ha gällt vid kommunens egen drift. En utmärkt introduktion och inspiration till delar av det en kommun och entreprenör bör tänka på i avtal och i verksamheten ges i boken *Biblioteken och juridiken* av Susanna Broms.

Varken bibliotekslagen (1996:1596), tryckfrihetsförordningens (1949:105) bestämmelser om handlingsoffentlighet eller sekretesslagen (1980:100) är direkt tillämpliga på ett privat företag som bedriver allmän folkbiblioteksverksamhet på uppdrag av en kommun. Avtalet mellan kommunen och entreprenören bör därför ange att företaget är skyldigt att följa sådana lagar samt kommunala beslut och riktlinjer som från tid till annan gäller för folkbibliotekets verksamhet.

Utöver en generell formulering kan man också ange skyldigheter som man anser vara särskilt centrala, till exempel avgiftsfriheten. Man kan också säkerställa att entreprenören iakttar sekretess i enlighet med 9 kap 22 § sekretesslagen gällande uppgift i register om enskilda lån, reservation eller annan form av beställning. Det kan också vara lämpligt att klargöra att entreprenören inte ska äga rätt att lagra historiska uppgifter avseende lån. I anslutning till detta kan det vara bra att fundera över om man i avtalet vill införa restriktioner för vilka möjligheter entreprenören ska ha för att använda sig av uppgifter i låntagarregistret, till exempel för marknadsföringsinsatser för andra varor och tjänster som entreprenören tillhandahåller. Enligt personuppgiftslagen (PUL) 10 § är det möjligt för ett företag att använda personuppgifter för marknadsföringssyften om man vid insamlandet anger för vilka ändmål uppgifterna ska användas. En entreprenör skulle alltså, när man samlar in personuppgifter i samband med att man utfärdar lånekort, också kunna ange att personuppgifterna kommer att användas för marknadsföring. Enligt PUL 11 § kan förvisso den enskilde skriftligen anmäla att man motsätter sig sådan marknadsföring. Möjligen kan det finnas ett intresse från kommunens sida att i sitt entreprenadavtal utesluta denna typ av användning av uppgifter i låntagarregistret.

Kommunen bör också försäkra sig om att entreprenören iakttar grundläggande principer inom kommunalrätten som kan aktualiseras när biblioteksverksamheten utförs. Till exempel bör det anges att företaget är skyldigt att följa likabehandlingsprincipen, kommunallagen 2 kap 2 §. Offentlighetsprincipen gäller inte för en entreprenör men kommunen är ändå skyldig att i avtalet verka för allmänhetens insyn i verksamheten. Det kan till exempel ske genom att entreprenören görs skyldig att kontinuerligt förse kommunen med kopior på handlingar som berör biblioteksverksamheten

eller att kommunen ska få ut de handlingar om verksamheten som allmänheten de facto frågat efter. Kommunallagen 3 kap 19 § ålägger en kommun skyldighet att se till att verksamhet som bedrivs av annan kan kontrolleras och följas upp. Avtalet bör därför ange att kommunen har rätt att följa och inspektera verksamheten.

En farhåga som framförts mot biblioteksentreprenader är att det ska leda till fragmentisering och en försvagning av bibliotekssystemet. I ett avtal är det därför lämpligt att ålägga entreprenören skyldighet att ta fram de statistikuppgifter som ansvariga myndigheter kräver in. Det är också lämpligt att ange vilka skyldigheter entreprenören har för samarbete med övriga bibliotek inom kommunen och även nationellt, till exempel vad avser fjärrlån, mediainköp- och bestånd, bibliotekskatalog och planering och genomförande av gemensamma aktiviteter. Det har visat sig att det inte är helt lätt att ange kvantitativa och kvalitativa mål i ett entreprenadavtal för biblioteksverksamheten.

Nyligen aviserade till exempel Nacka kommun att man genomför förändringar i sina avtal för att prestationskraven bättre ska fånga den kvalitet man vill uppnå. Det är viktigt att folkbiblioteken systematiskt arbetar med målstyrning, olika mätmetoder, nyckeltal och utvärderingar. I en entreprenadsituation blir detta om möjligt än viktigare eftersom mål och prestationer styr ersättningen till entreprenören. Ett annat skäl till varför de kvantitativa och kvalitativa målen är särskilt viktiga vid en entreprenad är att kommunpolitikerna och deras tjänstemän inte längre har samma möjligheter att styra och korrigera verksamheten, till exempel genom ”ordergivning” eller tjänstetillsättningar. Som ett stöd i arbetet med att ta fram mål och mätmetoder kan man använda skriften *Measuring Quality – Performance Measurement in Libraries* (IFLA publications 127). De mått/indikationer man använder sig av i skriften följer i huvudsak ISO 2789 *Information and documentation – International library statistics* samt ISO DIS 11620 *Information and documentation – International library indicators*. Skriften ger förslag på 40 olika indikatorer för fyra områden: Vilken verksamhet erbjuder biblioteket? Hur upplevs biblioteksverksamheten? Hur kostnadseffektiv är verksamheten? Vilka förutsättningar för utveckling finns?

Ska det vara så svårt?

Varför anses det vara så krångligt att lägga ut ett folkbibliotek på entreprenad när det går till exempel inom sjukvården och skolan (genom friskolesystemet). En förklaring är att biblioteksverksamheten, trots sin betydelse för värden som kunskap, demokrati och yttrandefrihet, i princip är oreglerad och vilar på vad man nästan skulle kunna beskriva som sedvänja. Skillnaden mot till exempel sjukvården eller skolan är betydande. Dessa verksamheter vilar på långtgående speciallagstiftningar, reglerade rättigheter för patienter och elever samt skyldigheter för huvudmän och personal.

För både sjukvården och skolan finns tillsynsmyndigheter, i vissa fall med rätt att utfärda föreskrifter som till exempel Socialstyrelsen. Inom skolan finns läroplaner och lärarna ska uppfylla vissa krav för att vara behöriga. Inom sjukvården agerar flertalet av de anställda under personligt ansvar inom ramen för sin legitimering och deras agerande kan prövas av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. I det perspektivet kan det nog vara enklare med entreprenader eftersom mycket redan är givet oavsett vem som utför verksamheten. För biblioteksverksamheten finns många frågor som, om de inte regleras i entreprenadavtalet, inte alls blir reglerade. Utöver den nackdel som det kan innebära för användarna av ett enskilt bibliotek, riskerar dåliga avtal på sikt att urholka de värden som vi idag kanske lättvindligt kopplar samman med de allmänna folkbiblioteken. Att lägga ut och driva folkbibliotek på entreprenad är med andra ord en stor sak.

Läs mer

För den som vill läsa mer rekommenderas en magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap, *Privatisering av folkbibliotek* (Bibliotekshögskolan, Borås, 2004) och Kulturrådets rapport 1994:1.

Begrepp

Privata bibliotek

Dessa är i allmänhet inte tillgängliga för allmänheten. De drivs inte heller i samhällets regi eller med skattemedel.

Personalkooperativ

De driver inte verksamheten för egen räkning utan för samhällets. Ett sådant kooperativ är att betrakta som en form av entreprenad.

Föreningsdrivna bibliotek

En del kommuner ger bidrag till hembygdsföreningar, vänföreningar till biblioteket etc. för att driva en biblioteksenhet. Om biblioteksverksamheten i huvudsak riktar sig till allmänheten och inte till de egna föreningsmedlemmarna, om kommunala bidrag utgår och verksamheten bedrivs i enlighet med en av kommunen antagen målsättning, är det föreningsdrivna biblioteket en form av entreprenad.

Entreprenad

Kommunen anlitar en extern producent för att mot ersättning utföra en viss uppgift som annars skulle ha utförts i kommunens regi.

Bibliotekslag (1996:1596)

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

2 § Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.

Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.

Varje kommun skall ha folkbibliotek.

3 § På folkbiblioteken skall allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid.

Bestämmelsen hindrar inte att ersättning tas ut för kostnader för fotokopiering, porto och andra liknande tjänster. Inte heller hindrar den att en avgift tas ut i de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

4 § Ett länsbibliotek bör finnas i varje län.

Länsbiblioteket skall bistå folkbiblioteken i länet med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter.

För den kompletterande medieförsörjningen skall också finnas en eller flera lånecentraler.

5 § Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

6 § Det skall finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessa bibliotek skall inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid högskolan svara för biblioteksservice inom högskolan och i samverkan med landets biblioteksväsen i övrigt ge biblioteksservice.

7 § Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten.

Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap.

Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka.

Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

10 § Länsbibliotek, lånecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk- och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

Unescos Folkbiblioteksmanifest 1994

Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas egna deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information.

Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället.

Unesco uttrycker i detta manifest sin tilltro till folkbiblioteket som en levande kraft för främjandet av utbildning, kultur och information och som en viktig drivkraft i strävan efter fred och andlig utveckling. Unesco uppmanar därför stat, landsting och kommuner att stödja och att aktivt medverka i en utveckling av folkbiblioteksväsendet.

Folkbiblioteket

Folkbiblioteket skall som lokalt kunskapscentrum göra alla slag av kunskap och information lätt tillgänglig för sina användare.

Folkbiblioteket är till för alla, oberoende av ålder, ras, kön, religion, nationalitet, språk eller samhällsklass. Särskilda tjänster skall kunna erbjudas dem som av någon anledning inte kan utnyttja det gängse utbudet, exempelvis språkliga minoriteter, personer med olika handikapp, patienter på sjukhus eller interner inom kriminalvården.

Alla åldersgrupper skall kunna finna material som tillgodoser deras behov. Samlingar och tjänster skall omfatta alla slag av lämpliga medier, förmedlade genom modern teknologi såväl som traditionellt material. Kvalitet samt anpassning till lokala förutsättningar och behov skall tjäna som grundläggande princip. Samlingarna skall spegla tidsanda och samhällsutveckling men skall också tjäna som minne för mänsklig stävan och fantasi.

Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar.

Folkbibliotekets uppgifter

Folkbibliotekets huvuduppgifter är att verka för läskunnighet, information, utbildning och kultur bland annat genom att:

1. Skapa och stärka läsvanor hos barn redan från tidig ålder
2. Stödja såväl självstudier som formell utbildning på alla nivåer
3. Erbjudna möjligheter till kreativitet och personlig utveckling
4. Stimulera barns och ungdomars fantasi och kreativitet
5. Främja kunskap om kulturarvet, förståelse för kulturen och insikt om vetenskaplig forskning och utveckling
6. Vara öppna för alla konstnärliga uttrycksformer
7. Främja kontakten mellan olika kulturer och stimulera en kulturell mångfald
8. Stödja muntlig berättartradition
9. Garantera medborgarna tillgång till alla slag av samhällsinformation
10. Tillhandahålla erforderliga informationstjänster för det lokala näringslivet, för organisationerna och för olika intressegrupper
11. Underlätta utnyttjandet av informationsteknologi och förbättra kunskaperna om dess användning
12. Ge stöd till och delta i alfabetiseringsprogram för alla ålders grupper och vid behov ta initiativ till sådan verksamhet.

Lagstiftning, finansiering och samverkan

Folkbibliotekens tjänster skall i princip vara avgiftsfria. Folk biblioteken är ett samhällsansvar. De bör därför ha stöd i en särskild lagstiftning och bekostas av allmänna medel. Folkbiblioteken bör ses som ett viktigt led i en långsiktig strategi för kultur, informationsspridning, utbildning och ökad läskunnighet. För att säkerställa och främja en nationell samordning och samverkan inom biblioteksområdet bör statsmakterna genom lagstiftning och biblioteksplanering fastställa en nationell bibliotekspolitik.

Denna bör grundas på en sam syn och en gemensam standardnivå. Nätverket inom folk biblioteksområdet bör utformas med hänsyn till strukturen inom hela det allmänna biblioteksväsendet.

Ledning och förvaltning

Ett handlingsprogram bör upprättas som utifrån lokala behov tydligt fastställer mål, prioriteringar och utbud av tjänster. Folkbiblioteket bör dessutom ha en effektiv organisation och skötas på ett fackmässigt sätt.

Folkbiblioteket bör samarbeta såväl lokalt och regionalt som nationellt och internationellt med berörda intressenter; exempelvis olika användargrupper och yrkeskategorier.

Folkbibliotekets tjänster skall vara tillgängliga för alla. Detta förutsätter att biblioteksbyggnaderna är centralt belägna, att lokalerna är anpassade för läsning och studier, försedda med lämplig teknisk utrustning och har tillräckligt öppethållande för att passa användarna. Detta innebär också att biblioteket genom uppsökande verksamhet skall erbjuda sina tjänster också till dem som inte själva kan komma till biblioteket.

Bibliotekets tjänster skall anpassas till lokala behov

Bibliotekarien skall aktivt fungera som förmedlare av bibliotekets resurser. Grundutbildning och fortbildning för bibliotekarier är en förutsättning för en fullgod kvalitet på bibliotekets tjänster.

För att alla skall kunna ta del av bibliotekets samtliga tjänster bör det upprättas program för uppsökande verksamhet och för användarutbildning.

Att förverkliga manifestet

Beslutsfattare på alla nivåer, liksom hela biblioteksvärlden uppmanas härmed att verka för att de principer som formulerats i detta manifest omsätts i handling.

Manifestet är utformat i samarbete med International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA).